

ΕΝΑ «ΤΑΞΙΔΙ» ΣΤΟΝ 25ΧΡΟΝΟ ΑΣΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΤΗΣ ΒΑΡΚΕΛΩΝΗΣ

Διάλεξη Μαρίας Γούλα

«Εργαστήριο σκέψης στον αστικό σχεδιασμό» χαρακτήρισε τη Βαρκελώνη η αρχιτεκτόνισσα **Μαρία Γούλα**, η οποία τα τελευταία 17 χρόνια ζει και εργάζεται στην Ισπανική μεγαλούπολη.

Η διάλεξή της, με θέμα «**Βαρκελώνη: από το δημόσιο χώρο στο τοπίο**», που συνδιοργάνωσαν το ΤΕΕ/ΤΚΜ και το Τμήμα Αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ στο αμφιθέατρο του Μακεδονικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης το απόγευμα της 29ης Ιανουαρίου, στέφθηκε από απόλυτη επιτυχία. Ήταν η δεύτερη «στάση» του αφιερώματος στη Σύγχρονη Ισπανική Αρχιτεκτονική, που υλοποιεί το ΤΕΕ/ΤΚΜ. Περισσότερα από 400 άτομα γέμισαν ασφυκτικά το χώρο, ακούγοντας με προσοχή τη διάσημη αρχιτεκτόνισσα να τους «ταξιδεύει» στο σχεδιασμό του υπαίθριου χώρου στην πόλη της Βαρκελώνης, τα τελευταία 25 χρόνια.

«Υπάρχουν πάρα πολλές προσεγγίσεις και αφηγήσεις για αυτή την πόλη, η οποία έγινε γνωστή επειδή είναι ένα 'εργαστήριο σκέψης' στον αστικό σχεδιασμό», τόνισε η κ. Γούλα ξεκινώντας τη διάλεξή της. «Ξεδιπλώνοντας» και παρουσιάζοντας μία σειρά από project που έγιναν όλα αυτά τα χρόνια στην Ισπανική πόλη, η κ. Γούλα ξεκαθάρισε πως αυτό που μεταξύ άλλων αποκτήθηκε είναι μία σημαντική εμπειρία για το μέσο αρχιτέκτονα. Όπως και η ίδια τόνισε, η συζήτηση αφορά μια προσέγγιση του αστικού σχεδιασμού μέσα από τις θεωρητικές αναφορές του τοπίου σαν παράδειγμα σκέψης αλλά και υβριδικό σχεδιαστικό εργαλείο, το οποίο συμφιλιώνει τις, συνήθως, αντιμετωπιζόμενες έτσι τις σύγχρονες κοινωνικές συνιστώσες αλλά και τις περιβαλλοντικές προκλήσεις, με νέες χωρικές και εικονογραφικές

αναφορές μέσα από τη συνετή αλλά και δημιουργική χρήση των διαδικασιών της φύσης.

Η κ. Γούλα υπογράμμισε ότι η μετάβαση από το δημόσιο χώρο στο τοπίο «είναι πολλαπλή και εννοείται τόσο σαν μια γεωγραφική μετατόπιση του ενδιαφέροντος από το κέντρο ή, αν θέλετε, από τη συμπαγώς κτισμένη πόλη στην περιφέρεια και στις ιδιαιτερότητες του τοπίου της, όσο και σε επίπεδο εργαλείων σχεδιασμού. Σε ότι αφορά το δεύτερο, οι τεχνικοί βρέθηκαν αντιμέτωποι με τις νέες συνθήκες που χαρακτηρίζουν τα τοπία της περιφέρειας, όπου οι γεωγραφικές ασυνέχειες του περιεριστικού ιστού δημιουργούν κάποια συγκεκριμένα συμφραζόμενα (υπολείμματα φυσικών τοπίων, κατακερματισμένα αγροτικά τοπία, τοπία σε αναμονή των πολεοδομικών εξελίξεων, κλπ.). Αυτά τα χαρακτηριστικά προκάλεσαν, κατά κάποιο τρόπο, την αναζήτηση νέων εργαλείων και οδήγησαν στον εμπλουτισμό του σχεδιασμού με έμφαση στις φυσικές διαδικασίες και το ενδιαφέρον για την οικολογική διάσταση του τοπίου. Μια και μιλάμε για κυρίως αστικά τοπία η διαχείριση της βλάστησης είναι το κυρίαρχο νεωτερικό στοιχείο».

Συνεχίζοντας τη διάλεξή της η κ. Γούλα χαρακτήρισε αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ο αντίκτυπος αυτής της στροφής επέστρεψε ως τάση και σε έργα μεγάλης εμβέλειας και προϋπολογισμού, καθορίζοντας έτσι την εικόνα των νέων πάρκων στο κέντρο της πόλης. «Αλλά, και γενικότερα, τα τελευταία χρόνια δε νοείται σχεδιασμός του δημόσιου χώρου στην πόλη της Βαρκελώνης που να μη δίνει, αν μη τι άλλο, πρωταγωνιστικό ρόλο στη βλάστηση υιοθετώντας τις πιο σύγχρονες τάσεις της κηποτεχνικής», είπε. Παρόλα αυτά, η πρόσφατη υιοθέτηση της βλάστησης από παγκόσμια γνωστούς αρχιτέκτονες που έχουν έργο στην πόλη, στοχεύει σε μια εικονογραφική χρήση της, όπου οι συνθέσεις είναι αναπαραστατικές, επανερμηνείες του παρτεριού, της πέργκολας, κλπ., και όχι λειτουργικές.

Από την άλλη μεριά, μέσα σε ένα γενικότερο κλίμα οικονομικής ύφεσης, που πρόσφατα επηρέασε βαθύτατα την Ισπανία, αλλά και γενικότερης ανησυχίας λόγω της επερχόμενης κλιματικής αλλαγής, υπάρχει πολύ ενδιαφέρον για κριτήρια σχεδιασμού όπου το πράσινο προσεγγίζεται μέσα από τον πειραματισμό με τη μνήμη του μεσογειακού τοπίου, ευνοώντας οικονομικές συνθετικές επιλογές και επιλέγοντας εκείνη τη βλάστηση που φαίνεται πιο ανθεκτική αλλά και η φόρμα της χρειάζεται την ελάχιστη συντήρηση. «Μπορούμε να πούμε, ότι πια δεν έχει τόση σημασία το αυτόχθονο αλλά το ανθεκτικό στις τοπικές κλιματικές συνθήκες και στο είδος χρήσης. Ίσως, τελικά οι προσεγγίσεις αρχιτεκτόνων και γεωπόνων τοπικής εμβέλειας, που δουλεύουν με χαμηλό προϋπολογισμό και παράγουν «κοινά» τοπία, να έχουν να προτείνουν δημόσιους χώρους σχεδιασμένους με ευαισθησία προς την υπάρχουσα βλάστηση, ανακυκλώνοντας υπολείμματα χαρακτηριστικών στοιχείων του τοπίου, χώρους που να αποτελούν μια πραγματικά νεωτερική προσέγγιση, ένα άλλο «έδαφος» που επιτρέπει το παιχνίδι, την ξεκούραση, μια ουσιαστικά σαματική σχέση με το περιβάλλον», υποστήριξε.

Η αρχιτεκτόνισσα έκανε ιδιαίτερη αναφορά στους χρήστες λέγοντας ότι αν στη δεκαετία του '80 οι σχεδιαστές του δημόσιου χώρου είχαν για μόνιμη

αναφορά τους στερημένους κατά τη διάρκεια της δικτατορίας Ισπανούς πολίτες, τόσο τους Καταλανούς όσο και τους οικονομικούς μετανάστες από το νότο τη δεκαετία του '60, τώρα πια γνωρίζουν ότι στους προηγούμενους χρήστες έχουν προστεθεί οι μετανάστες νεότερης προέλευσης που ανήκουν σε διαφορετικές και συνήθως αντιμαχόμενες κουλτούρες. «Σε ότι αφορά το σχεδιασμό των δημόσιων χώρων του κέντρου της πόλης, οι τουρίστες, είναι καθαρά πια το νέο υποκείμενο που εισάγεται ως παράγων στο σχεδιασμό», υπογράμμισε.

Καταλήγοντας, η κ. Γούλα πρόσθεσε ότι το τοπίο εμπεριέχει τόσο το τεχνητό όσο και το φυσικό (ακόμα και στις πιο οριακές τους καταστάσεις), είναι ένα πολιτισμικό βλέμμα που μεταφράζει τις όποιες «αντικειμενικές» επιστημονικές θεωρίες και ταυτόχρονα προσεγγίζεται μέσα από τη φόρμα, που είναι φορέας της ιστορίας του. «Τελικά, τί είναι το τοπίο αν όχι το άνοιγμα στον ορίζοντα, η επανασύνδεση, οπτική και φυσική, με τις γεωγραφικές δομές, η συμβίωση με τις υφές των πρώτων πλάνων και τις αλλαγές που υφίστανται με το χρόνο και τις εποχές; Το τοπίο φέρνει μαζί του την επιστροφή της συζήτησης για την ταυτότητα και το τοπικό όχι μόνο μέσα από την ιστορία της κατασκευής του αλλά με την εγγεγραμμένη μνήμη των ζωντανών οργανισμών του τόπου, το κλίμα, τη γη, το φως, και την κατευθύνει προς μια προσέγγιση με νέα βάση, αυτή των αισθήσεων», είπε.

Καλωσορίζοντας την αρχιτεκτόνισσα, ο πρόεδρος της Μόνιμης Επιτροπής Αρχιτεκτονικών Θεμάτων του ΤΕΕ/ΤΚΜ, **Θανάσης Παπάς**, επεσήμανε ότι «η Ελλάδα δεν έχει να παρατηρήσει αντίστοιχα φαινόμενα διαμόρφωσης δημοσίων χώρων, όπως αυτά της Βαρκελώνης».

Από την πλευρά του, ο πρόεδρος του Τμήματος Αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ, **Νίκος Καλογήρου**, υπογράμμισε ότι «η προσέγγιση της κ. Γούλα είναι πολύ κοντά σε αυτό που και εμείς επιχειρούμε να εισάγουμε στον προβληματισμό μας δηλαδή μια περιβαλλοντική - οικολογική αντίληψη στον αστικό σχεδιασμό». Χαριετισμό στην εκδήλωση απύθνησε και η πρόεδρος του ΜΜΣΤ, **Ξανθίππη Χύπηλ**.

Η **Μαρία Γούλα** ζει και εργάζεται από το 1992 στη Βαρκελώνη. Είναι απόφοιτος του τμήματος Αρχιτεκτονικής του Α.Π.Θ., Master Αρχιτεκτονικής τοπίου από τη σχολή Αρχιτεκτονικής της Βαρκελώνης, ETSAB. Διδάσκει Αστικό Σχεδιασμό στον τομέα Πολεοδομίας της Αρχιτεκτονικής Σχολής της Βαρκελώνης και παράλληλα, σχεδιασμό και θεωρία τοπίου στο Master Αρχιτεκτονικής Τοπίου. Είναι ιδρυτικό μέλος της Ευρωπαϊκής Μπιενάλε Τοπίου που διοργανώνεται στη Βαρκελώνη από το 1999, και μέλος της επιτροπής του Ευρωπαϊκού Βραβείου για το τοπίο Rosa Barba. Από το 2007 είναι υπεύθυνη του ερευνητικού κέντρου Centre de Recerca i Projectes de Paisatge Barcelona, ενταγμένου στον τομέα Πολεοδομίας της Αρχιτεκτονικής σχολής, με κυριότερες εργασίες τη συμμετοχή στους καταλόγους τοπίων των περιοχών της Ζιρόνα και της Λιέιδα στην Καταλωνία.

Έχει βραβευθεί σε διεθνείς αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς όπως: 1ο Βραβείο στον διεθνή διαγωνισμό για την επέκταση του πάρκου Αλαμίγιο, της Εχρο στη Σεβίλλη και 2ο Βραβείο για το σχεδιασμό του δημόσιου χώρου στη Ρόντα Μαρουμιάλ στην Κόρδοβα. ■

